

X “Xudafərin harayından qalan mən!..” XUDAFƏRİN

Qəzet 1932-ci ildən çıxır № 01-02 (6891-6892) 27 fevral 2025-ci il

26 fevral Xocalı soyqırımının 33-cü ildönümüdür

Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Xocalı soyqırım abidəsini ziyarət ediblər

XX əsrdə bəşər tarixinə Xocalı soyqırımı kimi daxil olan qanlı faciənin 33-cü ildönümü ilə əlaqədar fevralın 26-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva soyqırım qurbanlarının xatirəsinə Bakının Xətai rayonunda ucaldılmış abidəni ziyarət ediblər.

Dövlətimizin başçısı Xocalı soyqırımı abidəsinin önünə əkilil qoyub, faciə qurbanlarının xatirəsinə ehtiramla yad edib.

Birinci xanım Mehriban Əliyeva abidənin önünə gül dəstəsi qoyub, soyqırım qurbanlarının xatirəsinə ehtiramını bildirib.

Xocalı soyqırımından 33 il ötür. 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə erməni silahlı dəstələri keçmiş sovet ordusunun Xankəndi şəhərində yerləşən 366-cı alayının iştirakı ilə Xocalı şəhərini yerlə-yeksan etdi. Erməni təcavüzkarların Azərbaycan xalqına qarşı törətdiyi növbəti kütləvi qırğın nəticəsində 613 nəfər, o cümlədən 106 qadın, 63 uşaq, 70 qoca xüsusi amansızlıqla qətlə yetirildi, 1275 dinc sakin əsir götürüldü, 150 nəfərin taleyi isə hələ də məlum deyil. Bu soyqırımı aktı nəticəsində 8 ailə tamamilə məhv edildi, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq isə valideynlərindən birini itirdi.

Uzun illərdir ki, Azərbaycan dövləti Xocalı faciəsi ilə bağlı həqiqətlərin beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılması, onun soyqırımı kimi tanınması istiqamətində sistemli iş aparır. Bütün dünyanın gözü qarşısında baş verən bu dəhşətli soyqırımının əsl mahiyyəti yalnız Ümummilli Lider Heydər Əliyev 1993-cü ildə siyasi hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra açıqlanıb, 1994-cü ilin fevralında Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Xocalı soyqırımına siyasi-hüquqi qiymət verib.

Prezident İlham Əliyev Xocalı soyqırımını törədənlərin ifşa olunmasını və beynəlxalq ictimaiyyətin geniş məlumatlandırılmasını Azərbaycanın xarici siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biri kimi müəyyənləşdirib və bu istiqamətdə ardıcıl addımlar atılıb.

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə Heydər Əliyev Fondu bəşəriyyətin ən böyük faciələrindən olan Xocalı soyqırımı haqqında faktların dünyaya çatdırılması istiqamətində sistemli və ardıcıl fəaliyyət göstərir. 2008-ci ildə Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə başlanmış “Xocalıya ədalət!” beynəlxalq kampaniyası bu istiqamətdə təbliğat işini daha da fəallaşdırıb. Faciə ilə əlaqədar dəhşətli faktlar bu kampaniya çərçivəsində geniş beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılıb, planetin bütün گوشələrində milyonlarla insan erməni millətçilərinin əsl simasına bələd olub.

Bu gün Xocalı şəhidlərinin ruhları şaddır. Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə çoxəsrlik tariximizdə bənzəri olmayan Vətən müharibəsi, eləcə də uğurlu antiterror tədbirləri nəticəsində respublikamızın ərazi bütövlüyü və suverenliyi tam təmin olunub, Xocalı şəhəri separatçılardan təmizlənib. 2023-cü il oktyabrın 15-də Prezident İlham Əliyev Xocalı şəhərində Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağını ucaldıb.

Prezident İlham Əliyevin tapşırığına uyğun olaraq, işğaldan azad edilmiş ərazilərə Böyük Qayıdış çərçivəsində 2024-cü ilin mayında Xocalıya ilk köç baş tutub.

Qeyd edək ki, Prezident İlham Əliyev Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş soyqırımının beynəlxalq səviyyədə tanınması və Xocalı faciəsi qurbanlarının əziz xatirəsinin əbədiləşdirilməsi məqsədilə “Xocalı şəhərində Xocalı Soyqırımı Memorial Kompleksinin yaradılması haqqında” 2025-ci il fevralın 25-də Sərəncam imzalayıb.

“Xocalı - qan yaddaşımız”

26 fevral 2025-ci il tarixdə rayon İcra Hakimiyyətinin inzibati binasında bəşəriyyət tarixinin insanlıq əleyhinə ən amansız cinayətlərindən olan Xocalı soyqırımının 33-cü ildönümü ilə əlaqədar “Xocalı - qan yaddaşımız” mövzusunda anım tədbiri keçirilib. Tədbirdə Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Kamal Həsənov, aparatın əməkdaşları, ərazi dairəsi üzrə nümayəndələr, Hüquq-Mühafizə orqanlarının, idarə, müəssisə, təşkilatların rəhbərləri, məktəb direktorları, bağça müdirləri, qazilər, müharibə iştirakçıları, rayon ictimaiyyətinin nümayəndələri iştirak ediblər.

hakimiyyətə qayıdırdan sonra həyata keçirilib. Bünövrəsi ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan bu siyasi kurs bu gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Ölkə başçısının göstərişi və səyi nəticəsində hər il Xocalı soyqırımı genişmiqyaslı tədbirlərlə qeyd olunur, soyqırımı faktı ali tribunalardan səslen-

cü il oktyabrın 15-də Xocalı şəhərində Azərbaycanın Dövlət Bayrağını ucaltmaqla soyqırımı qurbanlarının qanının yerdə qalmadığını, onların qisasının alındığını bir daha sübuta yetirdi, xalqımızın əyilmiş qəddini bir daha düzəltdi.

Azərbaycan Respublikasının Prezident cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə işğaldan azad olunmuş ərazilərimizdə həyata keçirilən bərpa quruculuq işləri bu gün Xocalıda da davam etdirilir, sakinlər doğma ata-baba yurdlarına qayıdaraq vaxtilə xarabalığa çevrilmiş bu şəhərə yeni nəfəs verirlər. Prezidentin Xocalılarla görüşləri, orada yeni layihələrin təməlinin qoyulması bu insanlara böyük ruh verir, onları sevindirir.

Digər çıxış edənlər də qətləmin Azərbaycan xalqına vurduğu yaralardan geniş bəhs edərək vurğulayıblar ki, Azərbaycan öz ərazi

Xocalı soyqırımı qurbanlarının və respublikamızın ərazi bütövlüyü uğrunda şəhid olmuş həmvətənlərimizin ruhlarının bir dəqiqəlik sükutla yad edilməsi ilə başlayan tədbirdə rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Kamal Həsənov çıxış edərək bildirib ki, ölkəmizdə erməni faşistlərinin törətdiyi Xocalı faciəsi haqqındakı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması və beynəlxalq aləmdə soyqırımı kimi tanınması istiqamətində otuz ildən artıqdır ki, məqsədyönlü və sistemli iş aparılır. Soyqırımı ilk siyasi qiymətin verilməsi də elə “Bu amansız və qəddar soyqırımı aktı insanlıq tarixinə ən qorxulu kütləvi terror aktlarından biri kimi daxil oldu” deyə Xalqımızın Ümummilli lideri Heydər Əliyevin 1993-cü ildə ikinci dəfə

dirilir, insanlığın utanc tarixi olduğu diqqətə çatdırılır.

Erməni işğalçılarının iki əsirdən artıq davam edən bəşəri cinayətinə beynəlxalq hüquq normalarına uyğun, ölkəmizin ərazi bütövlüyü çərçivəsində 2020-ci il sentyabrın 27-də başlanan 44 günlük Vətən müharibəsində müzəffər ordumuzun tarixi Qələbəsi ilə son qoyuldu. Qəhrəman ordumuz Ali Baş Komandanımızın əmri ilə düşməni “Dəmir yumruq” əməliyyatı ilə darmadağın edərək, doğma Qarabağımızı 30 illik əsarətdən xilas etdi. “Xocalı şəhəri isə 2023-cü il sentyabrın 19-da Azərbaycan Ordusunun Qarabağda keçirdiyi lokal xarakterli antiterror tədbirləri nəticəsində separatçılardan tamamilə təmizləndi.

Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev 2023-

bütövlüyünü bərpa etdi, Vətən yenidən bütövləşdi. Lakin Xocalı soyqırımının üzərindən bundan sonra illər, əsrlər keçsə də, xalqımız bu qətləmi unutmayacaq, daim qan yaddaşında yaşadacaqdır.

Beynəlxalq təşkilatlar, dünya ictimaiyyəti XX əsrin ən böyük faciəsi sayılan Xocalı soyqırımına hüquqi qiymət verməli, insanlıq əleyhinə yönəlmiş bu dəhşətli cinayət əməlini törədənlər ədalət məhkəməsi qarşısında cavab verməlidirlər.

Tədbir Xocalıya həsr olunmuş videoçarxın nümayişi ilə davam etdirilib. Gün ərzində Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağı endirilib, 17:00-da qəsəbə ərazisində Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsi ehtiram əlaməti olaraq bir dəqiqəlik sükutla yad edilib.

İcra başçısının səyyar qəbulları

Bakı şəhəri, Nərimanov rayonundakı qərargahda

10 fevral 2025-ci il tarixdə Cəbrayıl rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Kamal Həsənov Bakı şəhəri, Nərimanov rayonunda yerləşən rayon İcra hakimiyyətinin qərargahında səyyar görüş-qəbul keçirib. Qəbulda aparatın məsul əməkdaşları və ərazidə məskunlaşan rayon sakinləri iştirak ediblər.

Cənab Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizin hər bir bölgəsində geniş abadlıq-quruculuq işlərinin aparıldığını qeyd edən RİH başçısı əhalimizin rifahının daha da yaxşılaşması istiqamətində məqsədyönlü tədbirlərin həyata keçirildiyini bildirib. Ölkə başçısı tərəfindən ölkəmizin daha da qüdrətlənməsi, ərazilərimizin bütövlüyünün təmin olunması, işğaldan azad olunmuş torpaqlarımızda aparılan irimiqyaslı bərpa-quruculuq işləri və əhalimizin daimi məskunlaşmasının təmin edilməsi barədə ətraflı məlumat verib.

Daha sonra rayon rəhbəri qəbula gələn vətəndaşları dinləyərək onları narahat edən məsələlərin həlli istiqamətində müvafiq tapşırıqlar verib. Qəbulda qaldırılan məsələlərdən bir neçəsi dərhal yerində həll olunub, digər məsələlər barəsində isə müraciət edən vətəndaşlara qanunamüvafiq izahatlar verilib.

Qəbulda iştirak edən rayon sakinləri respublikamızda və rayonumuzda görülən quruculuq işlərinə, həmçinin, əhalinin sosial rifahının yaxşılaşdırılması istiqamətində həyata keçirilən çoxsaylı tədbirlərə görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevə təşəkkürlərini bildirib, hədsiz minnətdarlıqlarını ifadə ediblər.

Qəbulda iştirak edən rayon sakinləri respublikamızda və rayonumuzda görülən quruculuq işlərinə, həmçinin, əhalinin sosial rifahının yaxşılaşdırılması istiqamətində həyata keçirilən çoxsaylı tədbirlərə görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevə təşəkkürlərini bildirib, hədsiz minnətdarlıqlarını ifadə ediblər.

Biləsuvar rayonundakı 2 sayılı qəsəbədə

Cəbrayıl rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Kamal Həsənov 6 fevral 2025-ci il tarixdə 2 sayılı qəsəbə klubunda rayon sakinləri ilə səyyar görüş-qəbul keçirib. Qəbulda aparatın məsul əməkdaşları, idarə, müəssisə və təşkilatlar rəhbərləri və qəsəbə sakinləri iştirak ediblər.

Rayon rəhbəri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin diqqət və qayğısı sayəsində respublikamızda, eləcə də işğaldan azad olunmuş ərazilərdə aparılan tikinti-quruculuq işlərindən, əhalinin sosial rifahının yaxşılaşdırılması üçün həyata keçirilən geniş miqyaslı layihələrdən, şəhid və qazi ailələrinə dövlət tərəfindən göstərilən dəstəkdən danışıb.

İcra başçısı qəbula gələn vətəndaşları dinləyərək onları narahat edən məsələlərin həlli istiqamətində müvafiq tapşırıqlar verib, qaldırılan məsələlərə qanunamüvafiq izahatlar verib.

Qəbulda iştirak edən qəsəbə sakinləri respublikamızda və rayonumuzda görülən quruculuq işlərinə görə, həmçinin, əhalinin sosial rifahının yaxşılaşdırılması istiqamətində həyata keçirilən çoxsaylı tədbirlərə görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevə təşəkkürlərini bildirib, hədsiz minnətdarlıqlarını ifadə ediblər.

Qəbulda iştirak edən qəsəbə sakinləri respublikamızda və rayonumuzda görülən quruculuq işlərinə görə, həmçinin, əhalinin sosial rifahının yaxşılaşdırılması istiqamətində həyata keçirilən çoxsaylı tədbirlərə görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevə təşəkkürlərini bildirib, hədsiz minnətdarlıqlarını ifadə ediblər.

24 fevral 2025-ci il tarixdə Cəbrayıl rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Kamal Həsənov Bakı şəhəri, Qaradağ rayonu, Müşfiqabad qəsəbəsində fəaliyyət göstərən, rayonun Kazım Məmmədov adına Böyük Mərcanlı kənd tam orta məktəbində səyyar görüş-qəbul keçirib. Qəbulda aparatın məsul əməkdaşları və ərazidə məskunlaşan rayon sakinləri iştirak ediblər.

Səyyar qəbulda ölkə rəhbəri cənab İlham Əliyev tərəfindən vətəndaşlara göstərilən qayğıdan, respublikamızda və işğaldan azad olunmuş Cəbrayıl rayonunda aparılan quruculuq işlərindən və əhalinin rayona qayıdışından söhbət açılıb, sakinləri narahat edən məsələlər dinlənilib. İcra başçısı qəbul zamanı müraciət edən rayon sakinlərini dinləyərək onların problemlərinin aradan qaldırılmasına dair bir sıra göstərişlər verib. Bəzi məsələlər yerində həll edilib, icrası vaxt tələb edən müraciətlər isə araşdırılaraq həll edilməsi üçün nəzarətə götürülüb. Rayon sakinləri respublikamızda və işğaldan azad edilmiş ərazilərdə görülən quruculuq işlərinə, həmçinin, əhalinin sosial rifahının yaxşılaşdırılması istiqamətində həyata keçirilən çoxsaylı tədbirlərə görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevə təşəkkürlərini bildirib, minnətdarlıqlarını ifadə ediblər.

Qaradağ rayonu, Müşfiqabad qəsəbəsində

Görüşdə dövlət-vətəndaş münasibətindən, ölkə rəhbəri tərəfindən vətəndaşlara göstərilən qayğıdan, respublikamızda və işğaldan azad olunmuş Cəbrayıl rayonunda aparılan quruculuq işlərindən və əhalinin rayona qayıdışından söhbət açılıb, sakinləri narahat edən məsələlər dinlənilib. RİH başçısı qəbulda növbə ilə söz alan vətəndaşları fərdi qaydada dinləyərək onların səsləndirdikləri problemləri qısa zamanda aradan qaldırılması istiqamətində müvafiq tapşırıqlar verib.

Rayon sakinləri əhalinin problemlərinin həlli istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərə, göstərilən diqqətə və qayğıya görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevə və Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevaya minnətdarlıqlarını ifadə ediblər.

Beyləqan rayonu, Qəhrəmanlı kəndində

Cəbrayıl Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Kamal Həsənov 20 fevral 2025-ci il tarixdə Beyləqan rayonu, Qəhrəmanlı kəndində fəaliyyət göstərən Dağ Tumas kənd tam orta məktəbinin binasında rayon sakinləri ilə səyyar görüş-qəbul keçirib. Qəbulda aparatın məsul əməkdaşları və rayon sakinləri iştirak ediblər.

Rayon sakinləri əhalinin problemlərinin həlli istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərə, göstərilən diqqətə və qayğıya görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevə və Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevaya minnətdarlıqlarını ifadə ediblər.

Birinci Qarabağ müharibəsi şəhidi Müşfiq Quliyev dəfn edilib

Mərasimdə hərbi orkestrin müşayəti ilə Dövlət Himni səslənib, yaylım atəşi açılıb, Cəbrayıl rayon Horovlu kənd qəbiristanlığında dəfn edilən şəhidin ruhuna dualar oxunub, məzarı üstünə əkil və gül dəstələri düzülüb. Cəbrayıl, Qubadlı və Zəngilan rayonlarında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Vahid Hacıyev şəhidin tabutuna

07 fevral 2025-ci il tarixdə Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı itkin düşmüş rayonun Horovlu kənd sakini Quliyev Müşfiq İbrahim oğlunun dəfn mərasimi keçirilib. Mərasim

nub, məzarı üstünə əkil və gül dəstələri düzülüb. Cəbrayıl, Qubadlı və Zəngilan rayonlarında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Vahid Hacıyev şəhidin tabutuna

mində Cəbrayıl Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Kamal Həsənov, Cəbrayıl, Qubadlı və Zəngilan rayonlarında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəsi Vahid Hacıyev, İcra hakimiyyətinin məsul əmək-

bükülmüş Azərbaycanın üçrəngli Dövlət bayrağını qardaşı Quliyev Faiq İbrahim oğluna təqdim edib. Məlumat üçün bildiririk ki, Quliyev Müşfiq İbrahim oğlu 21 mart 1971-ci ildə Cəbrayıl rayonunun Horovlu kəndində anadan olub.

daşları, rayonun hüquq-mühafizə orqanlarının rəhbərləri, şəhidin ailə üzvləri və ictimaiyyət nümayəndələri iştirak ediblər.

Dəfn mərasimində çıxış edənlər şəhidlərimizə allahdan rəhmət, yaxınlarına səbir diləyib. Müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 44 günlük Vətən müharibəsində rəşadətli ordumuzun göstərdiyi şücaətdən danışıaraq qazanılan tarixi qələbə ilə şəhidlərimizin qanının yerde qalmadığını vurğulayıblar.

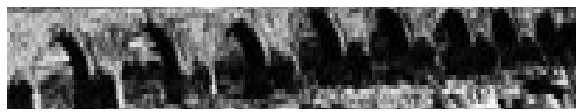
1978-1988-ci illərdə Horovlu kənd orta məktəbində təhsil alıb. Təhsilini başa vurduqdan sonra Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasının Kimya-texnologiya fakültəsinə qəbul olunub. 1993-cü ildə ali təhsilini başa vuran leytenant Müşfiq Quliyev doğma kəndinə qayıdaraq könüllü ordu sıralarına qatılıb. 16 sentyabr 1993-cü ildə Quliyev Müşfiq İbrahim oğlu Cəbrayıl rayonunun Çaxırlı kəndi ərazisində itkin düşüb. Şəhidin nəşinin qalıqları İmişli rayonunun Şemiddin qəbiristanlığında aşkarlanıb.

Cəbrayılılar doğma yurdlarına qayıdılar

“Böyük Qayıdış” Dövlət Proqramına əsasən Cəbrayılıların öz doğma yurdlarında məskunlaşması davam edir.

21 fevral 2025-ci il tarixdə Bakı, Sumqayıt şəhərlərindən və Abşeron rayonundan 27 ailə - 149 nəfər, Biləsuvar rayonundan 2 ailə - 11 nəfər, Xaçmaz rayonundan 1 ailə - 7 nəfər, Gəncə şəhərindən 1 ailə - 6 nəfər, Füzuli rayonundan 1 ailə - 6 nəfər və Şabran rayonundan 1 ailə - 4 nəfər olmaqla, cəmi 33 ailə - 183 nəfər Cəbrayıl şəhərinə yola salınıb.

Nəzərinizə çatdırırıq ki, bu günə qədər ümumilikdə 512 ailə - 2293 nəfər sakinin Cəbrayıl şəhərinə köçürülməsi təmin edilmişdir ki, onlardan 357 ailə - 1603 nəfər Bakı, Sumqayıt şəhərlərində və Abşeron rayonunda, 116 ailə - 519 nəfər Biləsuvar rayonunda, 39 ailə - 171 nəfər isə digər şəhər və rayonlarda məskunlaşmış, keçmiş məcburi köçkün Cəbrayıl şəhər sakinləridir.

Мифологическо-религиозные отклики: праздник жертвоприношения

УДК - 7.046.1 - Мифология
ББК - 82 - Фольклор. Фольклористика

Албалиев Шакир Алиф оглу, ведущий научный сотрудник отдела "Мифология" Института Фольклора Национальной Академии Наук Азербайджана, доктор философии по филологии, доцент
albalievshakir@rambler.ru
Orcid: 0000-0002-4261-3054

Аннотация. Впервые в статье основываясь на мифологическом и религиозном анализе представлена классификация и типология обряда жертвоприношения.

В результате исследования подтверждена связь обряда, традиций и праздника жертвоприношения (Курбан байрамы или Eid al-Adha) с национальным мифологическим мышлением азербайджанцев, функционирующим по сей день и поощряемым также мусульманами мира.

Ключевые слова: праздник жертвоприношения, религиозные / мифологические верования, ритуал.

Albaliev Shakir Alif oglu, Leading Researcher of the Department of "Mythology" of the Institute of Folklore of the Azerbaijan National Academy of Sciences, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor
albalievshakir@rambler.ru
Orcid: 0000-0002-4261-3054

Mythological-religious responses: sacrifice holiday

Abstract
For the first time in the article based on mythological and religious analysis the classification and typology of the sacrifice rite is given.

As a result of research the connection of ritual, traditions and holiday of sacrifice (Kurban Bayrami or Eid al-Adha) with national mythological thinking of Azerbaijanis, functioning to this day and encouraged by Muslims all over the world, is confirmed.

Key words: holiday of sacrifice, religious / mythological beliefs, ritual.

Праздник жертвоприношения (на азерб. "Курбан байрамы"), особо отмечаемый каждый год азербайджанцами, имеет древнюю историю. Мифология, обычаи, традиции и ритуалы этого праздника своеобразны у каждого народа. Данный праздник тесно связан с моральным, этнопсихологическим мировоззрением и азербайджанцев. На современном этапе Курбан байрамы играет также важную роль в сохранении этно-единства.

Эти качества составляет актуальность исследуемой статьи.

Проблема жертвоприношения была исследована различными учеными. Согласно выводам Т.Дмитриевой [5] и Т.Жеребиной [7] обряд жертвоприношения берет свое начало с периода палеолита. В труде П.Перлова [10] описаны своеобразные обряды жертвоприношения шумеров и вавилонцев, а в исследовании А.Кифишина [8] отражен быт и верования ассирийцев.

Архаическая связь обряда рассмотрена Н.Ерофеевой [6], проблематика и ритуал вопроса исследованы В.Топоровым [11], философский и антропологические позиции - А.Московским [9].

В статьях и монографиях фольклороведов Азербайджана (Р.Гафарлы, Р.Алиев, С.Алиева и др.) отражен мифогенез, структура, поэтика и др. вопросы данной проблемы [1; 2; 4].

Тема статьи отражена и на современном электронном ресурсе [13].

В статье впервые сделана попытка изучения основ праздника жертвоприношения (Курбан байрамы) с мифологической и религиозной позиций. Опираясь на филологические и фольклорные исследования, метод сравнительного анализа воссоздана историческая картина и предостав-

лена современная классификация данного праздника.

Целью и задачами статьи является религиозно-мифологический анализ ритуала и праздника жертвоприношения, сопоставление его древних и современных обрядов, составление классификации и раскрытие сущности.

1. Историческая справка жертвоприношения. Согласно верованиям азербайджанского народа жертвоприношение предотвращает невзгоды.

В национальном мифологическом мышлении азербайджанцев жертвоприношение занимает важное место. Для избавления от зла, с целью предотвращения отрицательных последствий страшного сна азербайджанцы еще с давних времен приносили жертвы животных и молились. В основе этих событий лежат мифические представления и древние верования.

Жертвоприношение как культурное и бытовое событие оставило неизгладимый след в национально-мифологическом мышлении азербайджанцев.

В качестве исторического факта достаточно упомянуть о саге "Дели Домрул" из древнего фольклорного памятника - эпоса азербайджанского народа "Китаби Деде Горгуд". В саге отмечается, о том, что ангел Азраил в обмен на жизнь Дели Домрула просит отдать жизнь другого. Дели Домрул приходит к отцу и матери и передает им просьбу Азраила. Но они заявляют о том, что готовы отдать тебе все прочее, но не свои жизни. В этот момент жена Дели Домрула соглашается и заявляет что готова умереть за него, прося Азраила лишить ее жизни. Как известно Азраил - один из четырех святых ангелов, и в итоге он поступает справедливо - забирает жизни престарелых родителей, а не молодой супруги. Этот литературный пример отображает спасение, пожертвовав жизнью (то есть жизнью животного) вместо жизни.

Эпос "Китаби Деде Горгуд" восходит к древним временам, до возрождения мусульманской религии и времен пророка Авраама (Ибрагима). Поэтому в данном жертвоприношении подвергались только люди. Для сохранения своей жизни персонаж обратился к родителям и жене, рассказал им о своих проблемах. Повторно мы убедились, что традиция жертвоприношения, отражающая механизм "доля вместо доли", берет свое начало из древнейших мифических представлений нашего народа. В произведении "Золотая ветвь" Дж.Фрезера читаем: "Отметим еще одну особенность временных правителей. В двух из приведенных примеров (комбоджийском и джамбийском) они являются родственниками настоящего правителя. Если мы правильно представляем себе происхождение института временных правителей, то нетрудно догадаться, почему в некоторых случаях заместитель принадлежит к тому же роду. Ведь когда настоящему правителю впервые удалось вместо собственной жизни принести в жертву жизнь другого человека, ему нужно было доказать полноценность замены. В качестве или полубога должен был умереть сам правитель. Поэтому приносимая взамен жертва также должна была обладать свойством святости. В этом мы имели возможность убедиться на примере временных королей Сиамы и Камбоджи, наделенных сверхъестественными способностями, которые на более ран-

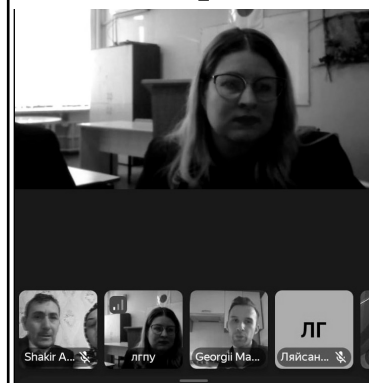
нем этапе развития общества считались присущими исключительно особе короля. Но ни в ком божественность правителя не находит лучшего воплощения, чем в его сыне, унаследовавшем от отца его священное наитие. Следовательно, нет более полноценной жертвы, приносимой взамен правителя на благо всего народа.

Для спасения собственной жизни шведский король Аун, или Он, принес в городе Упсале в

согласно известному мифологическому преданию, он был призван принести в жертву своего сына Исмаила. Когда он захотел принести сына в жертву ради Всемогущего Создателя, ему с неба был ниспослан баран вместо жертвоприношения человека. Таким образом, человеческое жертвоприношение было заменено жертвоприношением барана (иными словами, животного). Это было также божественное послание человечеству. Слово "хей-

ме "тело за тело" в жертвенных обрядах и церемониях носил совершенно иное содержание (примером является пророк Ибрагим, который по указу Всевышнего, должен был пожертвовать своим сыном Исмаилом...). Люди предостерегающе приходили к ним зло, принося жертвы согласно религиозно-мистическому и мифическому мировоззрению. Именно после рассказа о пророке Ибрагиме начала формироваться мысль о замене приносимого в жертву животного - биологическим животным, уже не человеком. Это означало, что в мифических представлениях о приношении в жертву жизни вместо жизни, возникшее в сознании людей со времен эпоса "Китаби Деде Горгуд", появилось понятие "живой" - животное. Со

Folklorşünas alim Ümumrusiya elmi-praktiki konfransında

stitutunun "Mifologiya" şöbəsinin aparıcı elmi işçisi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Şakir Albaliev "Mifoloji-dini baxışlar: Kurban bayramı" (rus dilində) mövzusunda məruzə etmişdir. Mifoloji və dini təhlillərə əsaslanaraq ilkin dəfə olaraq məruzədə qurbanvermənin təsnifatı və tipologiyasını vermişdir.

Məruzənin yekununda ona verilən sualları cavablandıraraq

qeyd edildiyini də açıqlamışdır. Alimin çıxışı yüksək dəyərlən-

25 fevral 2025-ci ildə Rusiya Federasiyasının Luqansk şəhərində Luqansk Dövlət Pedaqoji Universiteti, N.A.Dobrolyubov adına Nijeqorod Dövlət Linqvistikası Universiteti, Moskva şəhərinin Pedaqoji Universitetinin təşkilatçılığı ilə "Müasir cəmiyyətdə filologiya, linqvistik və təhsil" Ümumrusiya elmi praktiki konfransı həm canlı, həm də online formatda keçirilmişdir. 11 bölmə üzrə təşkil edilən konfransda Rusiyanın (Luqansk, Moskva, Sankt-Peterburq, Nijni Novqorod, İjevsk, Krasnodar, Alçevsk, Voronej, Novosibirsk, Yaroslavl, Kazan və d.) və başqa ölkələrin bir sıra elm və təhsil müəssisələri alimlərinin aktual məruzələri dinlənmişdir.

Konfransda Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Folklor İn-

Ş. Albaliev dünyə müəllimlərinin keçirdiyi Kurban bayramının keçmişdən bu günə qədərki təşəkkül və inkişaf mərhələlərinə aydınlıq gətirmiş, həmçinin müasir dövrdə bayramın bütün İslam dünyasında sivil bir səviyyədə

dirildiyi üçün ona gələcək konfranslarda da əməkdaşlıq təklif edilmiş və məruzəsinin "Vestnik" jurnalında nəşr ediləcəyi bildirilmişdir.

Aygün MƏMMƏDOVA,
AJB üzvü, tarix üzrə fəlsəfə doktoru

жертву богу Одну девять своих сыновей. После принесения в жертву второго сына король получил от бога ответ, что жизнь его продлится до тех пор, пока раз в девять лет он будет жертвовать одного сына. Ко времени жертвоприношения седьмого сына он был еще жив, но слаб до такой степени, что на прогулку его выносили прямо на троне. Девять лет после принесения в жертву восьмого сына король пролежал в постели. После смерти девятого сына его, как годовалого младенца, девять лет кормили из рога. Желанию же принести в жертву Одну последнего сына не суждено было сбыться. Этому воспрепятствовали подданные Она. Итак, он умер и был захоронен в королевском кургане в Упсале" [12].

В более поздние периоды истории на фоне повествований религиозного и мифологического содержания жертвенные обряды были направлены в иное русло, а механизм "доля вместо доли" проявлялся в различных формах.

Как известно, миссии всех 124 тысяч пророков, посланных на землю являлась создать определенный порядок в человечестве. Пророк Ибрагим привнес в ритуалы жертвоприношения совершенно иное мировоззрение. Так,

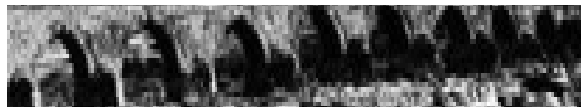
ван" арабского происхождения в переводе на азербайджанский означает "животное". То есть имеющий живое тело. Из биологического мира мы также знаем, что и природа является живым. Другими словами, когда мы задумываемся над переводом этого мифа, человек тоже животное - то есть живое существо, но в отличие от общей массы животных (живых существ) человек - животное общественное - живое существо с социального контента. Другие существа - это биологические животные - биологические существа. С этой точки зрения по велению Всевышнего в мире есть живые существа - животные, которые подвластны человеку. Однако это не значит, что люди употребляют божественной благодатью - преимуществом. Понимая, что все принадлежит Всевышнему, они должны относиться к живому миру на основе принципов справедливости, высоко ценя ту ценность, которую Бог дал человеку.

Следует особо подчеркнуть, что Всемогущий Аллах создал все живые существа подчиненными людям. Люди как высшее сознательное существо должны гуманно извлекать выгоду из этого божественного благословения. В то же время жертвенный ритуал, основанный на механиз-

временем границы понятия "жертвоприношение" стали расширяться. Человек начал приносить в жертву живых животных, обладающих биологической душой. Жертвенные животные, закланные ради Бога вывели из узких рамок старую мысль о "долге жизни за жизнь". Религия Ислам, будучи религией последнего божественного откровения и мирской религией, привнесла современный человеческий порядок в ритуалы жертвоприношений. Это проявлялось раз в году в исламском мире под названием Курбан байрамы (праздник жертвоприношения), который проводится массово в форме государственного праздника.

2. Классификация жертвенных обрядов. Таким образом, помимо обрядов жертвоприношений, совершаемых людьми в разное время с различными намерениями сформировалась традиция жертвоприношений, совершаемых всем народом, верующими единой религии [2, с. 11]. С этой точки зрения формы совершения жертвенных обрядов можно разделить на две основные группы:

1. Жертвоприношения, совершаемые индивидуально в разное время с разными намерениями с использованием костра.

Юбилей профессора Гасана Гусейнова - от Джабраила по ту сторону экватора - на Мадагаскар

БАКУ /Trend Life/ - Оригинальность личности, независимость мышления, воля, интуиция, трудолюбие и целеустремленность в сочетании с преданностью делу, умению преодолевать трудности на пути процветания науки способствуют развитию учёного и мотивируют его на новые открытия. Представляем читателям Trend Life интервью с доктором технических наук, профессором, заслуженным деятелем науки, академиком Гасаном Гусейновым, которому сегодня исполнилось 80 лет.

Он является автором 4-х изобретений и 7 учебников, более 250 статей и 5 монографий, часть которых опубликована в престижных зарубежных научных журналах на английском, французском и немецком языках, членом редколлегии ведущих российских журналов.

- Гасан муаллим, 80 лет - это мало или много?

- Жизнь настолько интересна, разнообразна, насыщена различными событиями, что и не заметил, как прошли эти годы. Существует такое понятие, как CALS-технологии, когда за счет непрерывной информационной поддержки обеспечиваются единообразные способы управления процессами и взаимодействия всех этапов этого цикла. Так и в жизни. Я предпочел бы поделить свои годы на этапы. Например, период средней школы, студенческие годы, военная служба, научно-педагогическая деятельность, международная деятельность и т.д. И у каждого этапа свои приоритеты, инструменты воздействия, технологии, критерии качества и, конечно же, результаты.

- Тогда давайте вместе перелистаем эти этапы вашей жизни, ведь не каждому человеку суждено выбрать

путь ученого...

- Я родился в Джабраильском районе, в интеллигентной семье, получил прекрасное воспитание, с успехом окончил школу. В семье нас было восемь детей, и все мы получили высшее образование, все были отличниками. Наше детство было очень интересным и насыщенным. Помимо учебы, мы также занимались в различных творческих, спортивных кружках. В те годы машиностроительная сфера в Азербайджане стремительно развивалась, функционировали два больших института - АЗИНМАШ - Институт нефтяного машиностроения и Всесоюзный научно-исследовательский и проектно-технологический институт машиностроения. В годы СССР конструкции и технологии более 70 процентов нефтепромыслового оборудования разрабатывались именно в этих азербайджанских институтах. Я, будучи студентом первого курса Азербайджанского политехнического института по специальности "Технология машиностроения, металлорежущие станки и инструменты", уже работал токарем на Забратском машиностроительном заводе. Металлорежущие станки и инструменты, высокоточные технологические процессы для молодого парня, приехавшего в столицу, были новшеством, и я словно попал в новый мир технологий.

Два года работы на производстве раскрыли для меня тайны науки машиностроительной технологии. Мой опыт работы на станках, непосредственное участие в обработке, шлифовании металла оказали большое влияние на мой последующий выбор жизненного пути. У меня не было цели стать ученым. После завершения вуза несколько лет проработал инженером на Машиностроительном заводе имени Буняда Сардарова, а после службы в армии продолжил работу во ВНИИПТнефтемаше. Здесь я понял, что для развития в этой отрасли необходимо более глубоко изучить теоретические и экспериментальные тайны этой сферы. Работая в этом институте, мы проводили исследования, публиковали научные статьи, и только после, сдав на отлично экзамены, я поступил в аспирантуру Политехнического института. Для

защиты кандидатской диссертации аспирантам тогда требовалось 9-10 лет. Я же защитился в течение трех лет, потому что поставил перед собой цель. Я понимал, что это единственный путь для моего развития. Кандидатскую защитил в Москве в университете имени Губкина в конце 80-х, это был очень сложный процесс, так как профессорский состав большей частью состоял из армян, а тогда уже разгорался армяно-азербайджанский конфликт. Докторскую я также защищал в Московском государственном технологическом университете "Станкин". После успешной защиты докторской, в 1996 году в Москве мне предложили стать членом Академии проблем качества, которое я принял с большой гордостью. На тот момент 69 человек являлись членами этой авторитетной структуры.

- И приобретенные опыт и знания решили применить на Родине?

- В Азербайджанском техническом университете мной был создан Виртуально-проектно-технологический центр, где были установлены металлорежущие станки типа CNC+ американской фирмы HAAS, термомпластавтомат, роботизированные технологические комплексы, 3D-сканер, 3D-принтер, тепловизор, плоттер, лицензионно-программно-методический комплекс KELLER SYM+ и т.д. - последние передовые технологии для учебного процесса. Этот центр представляет третий уровень САПР-систем автоматизированного проектирования. Технологии и оборудование, установленные в центре, позволяют нам в режиме реального времени, основываясь на единых стандартах обмена информацией, работать над единым проектом, т. е. в американской фирме HAAS разрабатывается конструкция - CAD модель изделия, в швейцарском инжиниринге ABPLANALP производится инженерный анализ - CAE и AzTU разрабатывается технологический процесс изготовления - CAM и его реализация на станках фирмы HAAS. Этот центр - гордость нашего университета, у него нет аналогов среди технических университетов на постсоветском пространстве.

- Расскажите о своей деятельности на экзотическом Мадагаскаре...

- В 80-е годы я был направлен в Московский институт иностранных языков имени Мориса Тореза на 10-месячный интенсивный курс фран-

цузского языка. Я один из многих молодых ученых завершил этот курс с отличием.

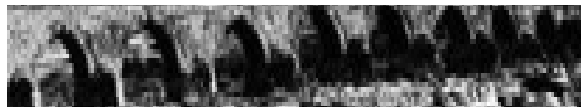
После, вместе с семьей отправился на 5 лет в экзотический уголок мира, по ту сторону экватора - на Мадагаскар. Я работал в Техническом университете Анцирананы. За время работы для местной аудитории написал и опубликовал 4 учебника на французском языке. Там меня назначили руководителем группы советских преподавателей, также мне были доверены обязанности общественного консула по тому региону, то есть организационные вопросы касательно приема советских кораблей, самолетов, а также касательно различных мероприятий. В те годы впервые советским кораблям было разрешено заниматься рыболовством в Мозамбикском проливе Индийского океана. Надо было решать ряд задач по обеспечению жизнедеятельности экипажа кораблей, откуда брать питьевую воду и продукты питания, куда сдавать улов и т. д. И как-то я вместе с советником по экономическим вопросам посольства встретился с экипажем корабля. Встреча прошла в "красном уголке" корабля, это был 1987 год. По правилам того времени в подобных помещениях были вывешены портреты членов Политбюро СССР. Я сразу заметил, что отсутствует портрет Гейдара Алиева. На мой вопрос, почему среди портретов членов Политбюро нет портрета Гейдара Алиевича, выяснилось, что это решение капитана корабля, который, как оказалось, был армянином по национальности, причем родом из Баку. Мы потребовали объяснения, но вразумительного ответа так и не получили. Я тут же попросил советника по экономическим вопросам сообщить о происходящем на корабле послу Советского Союза. Капитан, почувствовав серьезность последствий, к моему удивлению, начал на азербайджанском языке просить не разглашать эту историю, и стал винить во всем политрука корабля, который подтвердил, что портрет снят лично капитаном корабля. В течение нескольких минут портрет Гейдара Алиева был установлен на своем прежнем месте, а капитан корабля понес соответствующее наказание. В какой бы стране я ни работал, для меня всегда интересы моей страны, моего народа были превыше всего. По мере возможности я всегда старался представлять Азер-

байджан на самом высоком уровне. Также на Мадагаскаре я вместе с семьей старался на всех проводимых там мероприятиях продемонстрировать культуру, традиции Азербайджана. Как-то был организован большой концерт, где различные народы, проживающие на Мадагаскаре - французы, немцы, индусы, китайцы должны были представить свои песни, танцы. Советская группа также участвовала в этом мероприятии, я как руководитель группы предложил, чтобы и моя 7-летняя дочь Лейла станцевала азербайджанский танец под песню Зейнаб Ханларовой. Вы не поверите, как азербайджанская музыка и танец пришлись по душе местной публике. Они выразили свое восхищение бурными овациями и прозвали мою дочь petite danseuse (маленькой танцовщицей). На Мадагаскаре проходили мероприятия различного характера, в том числе кулинарные. Наряду с французской, китайской, индийской кухней, местная публика знакомилась и с азербайджанской кухней. В городе, где мы жили, большую популярность завоевали пахлава и шекербура. Или же, по просьбе некоторых моих коллег на Мадагаскаре, супруга безвозмездно проводила уроки музыки для их детей, она их в основном обучала на основе произведений азербайджанских композиторов.

- Вы и сегодня осуществляете успешную научную деятельность за рубежом...

- Сегодня без выхода на мировую арену сложно реализовать научную деятельность. Азербайджан является самой динамично развивающейся страной региона. Президентом Ильхамом Алиевым ведется успешная политика в контексте построения экономики страны на основе высоких, наукоемких и энергосберегающих технологий.

Интенсивность производства и капитализация результатов научно-технического прогресса приводят к резкому сокращению инновационного цикла и ускорению темпов обновления технологий. Процесс интенсификации решается не за счет физического труда человека, который имеет ограниченные возможности, а за счет его интеллектуального труда с неограниченными возможностями и кибертехнологическими инструментами.

Юбилей профессора Гасана Гусейнова - от Джабраила по ту сторону экватора - на Мадагаскар

(Əvvəli səh. 5-də)

Основные вызовы XXI века, такие как реверсивный инжиниринг, цифровой дубликат (digital дубликат), цифровая платформа, CALS технологии, аддитивные технологии, зеленая энергетика, 7D проектирование и др. требуют пристального внимания к формированию и развитию соответствующих технологических платформ, содержащих научно-технические результаты, нацеленных на развитие национальной экономики.

Одним из самых современных направлений в этом контексте является технология 7D моделирования. 7D голографические технологии определяют азимуты будущего развития экономики в области науки, образования, бизнеса, телекоммуникаций, здравоохранения, оборонной промышленности и др. 3D-модель позволяет регенерировать внешний вид объекта. 4D включает в модель в качестве четвертого измерения времени, отражая динамику во времени. На моделях 5D и более предусматривается динамика дополнительных параметров, характерных для инженерных технологий, которые могут быть определены со временем, например, динамика роста материальной емкости, энергопотребления, информационной емкости изделия.

Одним из актуальных направлений в современной технологической науке является также разработанный мной и моими последователями метод углубления иерархической декомпозиции технологического процесса путем введения в ее структуры новых технологических единиц - технологических примитивов, способствующих качественному и количественному обеспечению требуемых функциональных характеристик обработанной поверхности детали в рамках отдельных методов обработки. Соответствующий подход в направлении детализации технологического процесса, помимо моделирования и управления процессом, делает актуальным и возможным решение проблемы обеспечения требуемого качества не по всей поверхности детали, а при необходимости непосредственно в ее исполнительной части. Результаты этих исследований вызывают большой интерес в технологической науке.

На мой взгляд, в развитии науки и образования существенное значение имеет тесное сотрудничество с технологиче-

ски развитыми странами, в том числе с Евросоюзом, который является одним из мировых лидеров в области образования, исследований и инноваций. Отрадно, что сегодня в системе образования Азербайджана применяются многие известные европейские образовательные технологии. Так, например присоединение Азербайджана к Болонскому процессу дает новый импульс модернизации высшего профессионального образования. Интеграция в европейское образовательное пространство обязывает ко многим прогрессивным преобразованиям. За последние годы мне удалось разработать и реализовать пять крупных образовательных проектов совместно с ведущими европейскими вузами Италии, Франции, Португалии, Греции, Германии, Болгарии, Румынии, России, Казахстана, Молдовы, Грузии. Первый проект TEMPUS LMPH предусматривал дистанционное обучение бакалавров и магистров по менеджменту в сфере туризма. В рамках этого проекта были открыты новые специальности, при финансовой поддержке Евросоюза в АзТУ, а также в Университете туризма и менеджмента Азербайджана были созданы Центры передового опыта, оснащенные современными технологиями и программными средствами. Также был реализован совместно с европейскими вузами проект касательно возобновляемой энергии. С азербайджанской стороны, помимо регионального координатора этого проекта - АзТУ, также участвовали Азербайджанский архитектурно-строительный университет и Сумгайытский государственный университет. В рамках этого проекта также были созданы Центры передового опыта, оснащенные двумя технологическими платформами по возобновляемым источникам энергии, оборудованием и программными средствами по созданию электронных учебных средств для дистанционного образования. В настоящее время реализуются проекты Erasmus+ LMQS sante и FTLV qualite sante, по подготовке техников, бакалавров и магистров по менеджменту качества и рисков в медицинских услугах, а также по созданию учебных модулей непрерывного образования.

Одним из эффективных инструментов европейской системы образования является методология TUNING "Настройка образовательных

структур", которая предусматривает по 14 статьям контроль качества образования. 9 из них - качество самого процесса образования, 3 - качество образовательных ресурсов и 2 - качество результатов обра-

зования. Согласно этой методологии, учебный процесс должен конструироваться исходя из требований рынка труда, требований предпринимателей и быть ориентированным на общие и специфичные компетенции, необходимые для соответствующей специальности.

- Поделитесь впечатлениями от возвращения на родную землю Джабраила после его освобождения.

- Мы пережили трагедию длиной в 30 лет, которая зародилась с развалом СССР. Спустя время после окончания войны и освобождения Джабраила, 4 октября 2021 года состоялось мероприятие по закладке фундамента нового города Джабраил, по новому генеральному плану. И встреча Президента Азербайджана Ильхама Алиева с общественностью Джабраильского района, на которую я также был приглашен, оставила самые яркие впечатления. Наша встреча проходила недалеко от моего родительского дома. Но, к сожалению, я не смог обнаружить даже фундамент нашего красивого трехэтажного дома. Во время оккупации мой старший брат, он был известным хирургом в нашем районе, оставил ключи на двери, чтобы ее не ломали. Однако варвары камня на камне не оставили. Хотя армяне, проживающие в Карабахе, всегда обращались к моему брату за лечением, тем не менее разрушили его дом.

В центре Джабраила рос многовековой "Хан чинар" и под ним протекал "Хан Кяхриз". "Хан чинар" своим величием поражал не только местных жителей, но и приез-

жих. Некогда это дерево уходило корнями в глубокий колодец со студеной водой. Оккупировав Джабраил, армянские вандалы не пощадили даже это чудо природы. "Хан чинар" срубили, а "Хан кяхриз" был

мани. Мог бы стать блестящим специалистом, однако судьба распорядилась так, что в 28 лет ушел из жизни, погиб в автокатастрофе. Моя дочь Лейла - моя большая радость, выбрала гуманитарный профиль. Мои внуки Аян, Афшан, Сарыш - моя гордость. Аян и Афшан выбрали экономическую сферу, младшая - лингвист, переводчик с немецкого. Я уверен, что они будут профессионалами в своем деле и порядочными гражданами страны.

- Сегодня можно сказать, что ваша жизнь - это 8:0 в вашу пользу?

- Вы знаете, жизнь очень сложная штука. Ты не успеваешь даже подумать, разграничить светлые, темные полосы своей жизни. Решая какие-то вопросы, проблемы, достигая своих целей, ты вдруг осмысливаешь, что тебе уже 80. Я не могу сказать, что "8:0 в мою пользу", потому что в жизни были и кокауты, и несправедливости. Но одно я могу сказать точно, что жизнь меня научила, что надо быть трудолюбивым, целеустремленным и справедливым. Да, есть таланты, есть наследие, но без труда и профессионализма ты ничего не добьешься. Сегодня очень важно, чтобы азербайджанская молодежь была специалистами, профессионалами в своем деле. Это важно как для отдельной личности, так и для процветания, независимости нашей страны. Как я уже говорил в одном из интервью, страна, которая не владеет своей технологической платформой, не может быть независимой. Чтобы иметь свои технологии, нужны местные профессиональные кадры, специалисты, ученые. Поэтому первостепенное дело - это уделение большого внимания образовательной, научной сфере, в частности среднему и высшему образованию. Как-то на Мадагаскаре, в беседе с иностранными коллегами, меня спросили: "Как это получилось, что вы так хорошо знаете и гуманитарные предметы, и точные науки? Вас что, готовили в спецшколе КГБ?". На что я отвечал: "Да, эта школа называется джабраильская средняя школа" (смеется).

- Что бы вы сейчас сказали самому себе?

- Я бы сказал себе - "Гасан муаллим, вклад в науку и образование - самая лучшая инвестиция".

- Ваши дети или внуки продолжили ваш путь?

- Мой сын Эльшад пошел по моим стопам, окончив с отличием Азербайджанский технический университет, продолжил научную работу в Гер-

мани. Мог бы стать блестящим специалистом, однако судьба распорядилась так, что в 28 лет ушел из жизни, погиб в автокатастрофе. Моя дочь Лейла - моя большая радость, выбрала гуманитарный профиль. Мои внуки Аян, Афшан, Сарыш - моя гордость. Аян и Афшан выбрали экономическую сферу, младшая - лингвист, переводчик с немецкого. Я уверен, что они будут профессионалами в своем деле и порядочными гражданами страны.

- Сегодня можно сказать, что ваша жизнь - это 8:0 в вашу пользу?

- Вы знаете, жизнь очень сложная штука. Ты не успеваешь даже подумать, разграничить светлые, темные полосы своей жизни. Решая какие-то вопросы, проблемы, достигая своих целей, ты вдруг осмысливаешь, что тебе уже 80. Я не могу сказать, что "8:0 в мою пользу", потому что в жизни были и кокауты, и несправедливости. Но одно я могу сказать точно, что жизнь меня научила, что надо быть трудолюбивым, целеустремленным и справедливым. Да, есть таланты, есть наследие, но без труда и профессионализма ты ничего не добьешься. Сегодня очень важно, чтобы азербайджанская молодежь была специалистами, профессионалами в своем деле. Это важно как для отдельной личности, так и для процветания, независимости нашей страны. Как я уже говорил в одном из интервью, страна, которая не владеет своей технологической платформой, не может быть независимой. Чтобы иметь свои технологии, нужны местные профессиональные кадры, специалисты, ученые. Поэтому первостепенное дело - это уделение большого внимания образовательной, научной сфере, в частности среднему и высшему образованию. Как-то на Мадагаскаре, в беседе с иностранными коллегами, меня спросили: "Как это получилось, что вы так хорошо знаете и гуманитарные предметы, и точные науки? Вас что, готовили в спецшколе КГБ?". На что я отвечал: "Да, эта школа называется джабраильская средняя школа" (смеется).

- Что бы вы сейчас сказали самому себе?

- Я бы сказал себе - "Гасан муаллим, вклад в науку и образование - самая лучшая инвестиция".

2. Праздник жертвоприношения в виде жертвенного ритуала, совершаемого коллективно целым народом, или представителями одной религии.

Иными словами, жертвенные верования и обряды, берущие свое начало из религиозно-мифической мысли, завершили свой акт завершения в цивилизованной форме на примере праздника Жертвоприношения. Этот праздник привил цивилизованный взгляд на жертвоприношение. В основе данного поверья стояла не человеческая жизнь, а жизнь животного. Идея замены человека, основанная на религиозно-мифическую веру, в итоге была заменена жертвоприношением

желание, которое вы храните в своем сердце, сбывается, вы выбираете животное в качестве жертвы. Поэтому во всех случаях жертвоприношение - это дело, связанное с божественным указом, волей Великого Творца. В связи с этим жертвоприношения (человеческие и животные) считаются священными. Поэтому у нашего народа есть молитва в форме "Да примет Создатель твою жертву!". По этой причине высказанное возможно классифицировать следующим образом:

1. Богоизбранные жертвы: люди (мученики).

2. Жертвоприношения по выбору людей - животные и птицы.

Несколько лет назад в своей статье "Шехиды - жертвы Родины" нами были

сознательным животным (живым) в глазах Бога. Просто говоря, животные - биологические существа, а люди - существа социальные (духовные существа, социальные животные). Нам следует знать, что буквальное значение слова животное - живое (живое). Другими словами, животные биологические существа, люди - социальные существа, они животные, короче говоря, все они животные.

Однако, в отличие от биологических животных, Бог создал человека как разумное, сознательное животное (живое существо). При выборе животного в жертву обращают внимание только на его физическое здоровье. Выбирая человека в жертву, Бог учитывает,

потустороннем мире получают вознаграждение или наказание. Другими словами, попаданием в рай или ад.

Согласно мусульманскому поверью, погибшие за Родину называются шехидами, другим словом, жертвами Родины.

По нашим выводам, оккупантов возможно считать антижертвами. Так как они ведут агрессивную войну с намерением оккупирования чужих земель или др. несправедливыми намерениями.

Итоги и классификация праздника жертвоприношения, предоставленная в статье служит материалом для будущих исследований.

Список литературы:

1. Алиев, Р.М. Структурно-семантический анализ о жертвоприношении и его архетипе / Р.М. Алиев // Журнал "Дэдэ Горгуд" / под общ. ред. Т.Гаджиева. - Баку: Изд-во Элмватахсил, 2005. - С. 68-77 (на азерб.яз.)

2. Алиева, С.С. Мотив жертвоприношения и его ритуально-мифологические корни в фольклоре Азербайджана / С.С. Алиева // Автореф. дис. для пол. науч. степ. доктора философии по филологии. - Баку: 2021. - 32 с. (на азерб.яз.)

3. Алифоглу, Ш.А. Шехиды - жертвы Родины / Ш.А. Алифоглу // Газета "Худаферин", №1-2 (6837-6838), - Баку: 25 января 2021 (на азерб.яз.)

4. Гафарлы, Р.О. Мифология [6 cild?]. Мифогенез: реконструкция, структура, поэтика / Р.О. Гафарлы // Вып. 1. - Баку: Элмватахсил, 2015. - 454 с. (на азерб.яз.)

5. Дмитриева, Т.Н. Жертвоприношение: поиски истоков / Т.Н. Дмитриева, // Жертвоприношение: Ритуал в культуре и искусстве от древности до наших дней (сборник статей). - М.: Языки русской культуры, 2000. - С. 11-22

6. Ерофеева, Н.Н. Архаический жертвенник как текст договора человеческого коллектива с богом об условиях землепользования / Н.Н. Ерофеева // Жертвоприношение: Ритуал в культуре и искусстве от древности до наших дней (сборник статей). - М.: Языки русской культуры, 2000. С. 123-146

7. Жеребина, Т.В. Система жертвоприношений у шаманов Северной Азии (к проблеме типологии) / Т.В. Жеребина // Жертвоприношение: Ритуал в культуре и искусстве от древности до наших дней (сборник статей). - М.: Языки русской культуры, 2000. С. 23-41

8. Кишишин, А.Г. Жертвоприношения ассирийских царей. Структура ритуала / Кишишин, А.Г. // Жертвоприношение: Ритуал в культуре и искусстве от древности до наших дней (сборник статей). - М.: Языки русской культуры, 2000. С. 97-122

9. Московский, А.В. Понятие жертвоприношения в философском и антропологическом дискурсе XX века / А.В. Московский // Диссертация на соискание уч. степ. кандидата философских наук. - С.П.: 2009. - 178 с.

10. Перлов, П.И. Жертвоприношения статуям умерших правителей в Шумере последней четверти III тыс. до н. э. / П.И. Перлов // Жертвоприношение: Ритуал в культуре и искусстве от древности до наших дней (сборник статей). - М.: Языки русской культуры, 2000. С. 91-96

11. Топоров, В.Н. О ритуале. Введение в проблематику / В.Н. Топоров // Архаический ритуал в фольклорных и раннелитературных памятниках (сб. ст.). - М.: Наука, - 1988. С. 7-60

12. Фрэзер Дж. Дж. Золотая ветвь / Дж. Дж. Фрэзер // - М.: Политиздат, 1984. С. 275-276

Мифологическо-религиозные отклики: праздник жертвоприношения

Албалиев Шакир Алиф оглу

биологического животного.

Однако здесь хотелось бы коснуться деликатного вопроса. В экстремальных ситуациях люди тоже жертвуют собой, конечно, это происходит добровольно с теми, кто готов к этому. Принесение себя в жертву ценой своей жизни, ради независимости Родины, либо ради защиты своегоземляка, иначе говоря, принесение в жертву своей жизни ценой своей жизни в борьбе за дело справедливости (по-другому - мученичество) по существу основана на принципе самопожертвования на пути праведности.

Религиозной принадлежностью мусульман является - Ислам и среди имен Всевышнего существует имя - "хакк" (справедливый).

3. Типология жертвоприношения. Жертвоприношение на пути самой истины происходит с позволения и воли Всемогущего Бога-Творца. С этой позиции самопожертвование человека, иначе говоря, мученичество - самопожертвование - доступно не каждому. С этой точки зрения мы также можем сгруппировать людей, совершающих жертвоприношение на два типа:

1. Жертвы, избранные Богом: человеческие жертвы (общественные животные - живые существа; ради страны, на пути истины).

2. Жертвы, выбранные людьми: биологические существа - животные и птицы.

Поскольку жертвоприношение соответствует смыслу приближения к Создателю, встречи с Создателем, Великий Создатель возводит своих избранных святых слугна высокую ступень (мученичество), принося их в жертву в джихаде за дело справедливости.

Животные и птицы, являющиеся биологическими существами, выбираются и приносятся в жертву людьми из разных групп. То есть жертвы, приносимые людьми, могут быть "приняты", а могут и "не быть приняты" Создателем. Так, например, вы держите в своем сердце какое-то намерение и приносите в жертву определенное животное. Если

выражены мысли по этому поводу: "Это никогда не соотрется из моей памяти. Когда я воевал добровольцем в Джебраиле, солдаты нашей роты шутили и говорили друг другу: "Мы - жертвы Родины, словно бараны" [3]. Почему же они так выражались или же это была лишь шутка? Потому что мы, солдаты, особенно те, кто воевал добровольно, считали себя детьми страны, и были готовы стать жертвой ради страны. Во вторых, мы приносили эту фразу с улыбкой, так как мы, бойцы-добровольцы, охотно боролись за Родину... Потому все мы знали, что на этом пути есть и смерть... Акт добровольного принесения себя в жертву Родине и смех над смертью мы воспринимали как выражение естественного инстинктивного чувства - как почетный путь смерти (или мученичества). Эта социально-философская правда жизни дала нам, воинам, право называть себя "жертвенными баранами Родины". Именно основываясь на эти идеи мы бросались в бой всем сердцем и умом. У нас даже были солдаты, которые восхваляли друг друга. Иными словами, добровольцы и солдаты, сражающиеся за Родину, - это усердные дети мужского пола (мужа, мужского пола). Из строк "Хоть я и женщина, я мужественна и знаю всё на свете" мы видим, что значение выражения "мужчина" несет в себе семантику мужа, мужчины.

Я хочу вернуться к выражению роли жертвы. Профессор Рамазан Гафарлы справедливо отмечает, что быть избранным в качестве жертвы считается большой удачей, приближением к Богу. Выбор жертвы также возможно разделить на два вида: 1) жертвы, избранные человеком и 2) жертвы, избранные Богом. Оба считаются святыми.

В жертву люди выбирают лучших из животных, т.е. здоровых. В противном случае нездоровое, покалеченное животное не будет принято в жертву перед Богом. Жертвы, избранные Богом, состоят из людей - избранных детей Родины. Бог создал весь мир, включая всех животных. Человек также животное для Бога. Человек считается умным,

что человек должен быть физически сильным, крепким и духовно здоровым. Физическое (застенчивость, самопожертвование ради страны и села) и духовные факторы отражают мир человека. Согласно нашей поговорке "Аллах видит доброго, Бог знает все, Бог хорошо знает, кто из людей ближе к нему по духовному совершенству". Поэтому, видя, что люди физически и духовно здоровее, Бог, конечно, не ошибается в своем выборе, он возводит достойных в ранг святых жертвы в своем кругу и заслуживает им имя почетного мученичества. Именно в этом секрет людей, преданных Родине, забываемых героев. Мы должны знать, что это чудо Божие, его выбор, и что Он избирает того, кого считает близким к Себе, стать мучеником и возводит его на мученическую ступень. По божьему избранию, по воле Божией, избранные народом становятся жертвами (мучениками).

Подобно тому, как люди выбирают и берегут лучшее животное (биологическое) в качестве жертвы, так и Бог избирает лучшее социальное животное - человека в жертву за свою страну в обмен на его храбрость, и делает его мучеником в своем кругу. Тайна бессмертия мучеников состоит именно в том, что они были избраны и доставлены на смертное одро Самим Богом. Бессмертие мучеников объясняется этим.

И в Первой Второй Карабахских войнах, мы видим подтверждение высказанного на примере шехидов.

Результат. Как известно, жертвоприношение имеет сакральное значение, связанное с приближением к Созидателю. Жертвоприношение, связанное с недобрыми и неистинными желаниями, не принимается в качестве жертвы Созидателем. Это считается неприемлемым жертвоприношением, и в таком случае излучает злого умысла, который вы держите в своем сердце, вы становитесь виновными в смерти и крови жертвенного животного. Потому что, созидателем животного является сам Всевышний.

В религиозно-мифическом мышлении азербайджанцев существует такое поверье - и добрые и греховные намерения человека в

KİTABLARDA VƏ XATİRƏLƏRDƏ YAŞAYACAQDIR

Məcburi köçkünlük faciəsi çoxlu bəlalara yol açdı tələyimizdə. Taxtını taxtıdan endirdi, atlını atından saldırdı. Ancaq bütün bu kimi acı məhrumiyyətlərə baxmayaraq özümüzün mənəvi və fiziki iradəmizə güvənib, müəyyən sarsıntılar hesabına olsa da, taxtımıza qayıdıb oturma bildik, ay-ağımızı üzəngiyə qaldıra bildik, yenidən atlandıq. Əlbəttə ki, bu taxta oturma da, atlanma da hər kəsin həyatında, tələyində müxtəlif formalarda baş verdi.

1948-ci ildə Ulu Dağtumas elində dünyaya göz açmış, 45 yaşında ikən yurdundan - yuvasından qaçqın-köçkün olmuş İsrafilzadə Əlisahib Qiyas oğlu da bu müsibətli günlərdə gözləri ilə qor götürdü, bir müddət Gəncədə, sonrasa gəlib Sumqayıtda, Bakı şəhərində məskunlaşdı. Bu əndişəli - faciəli tələyə meydan oxudu, özündə güc-əsəret tapıb, yenidən mənəvi taxt-tacını bərpə edə bildi.

Dərd adamı şair (yazıçı) ələyir deyirlər. Əlisahib müəllim də əlinə qələm alıb bu faciəli günlərdə ürəyinin yanğını kağızların üstünə boşaltdı. Şeir və nəsr əsərləri araya-ərsəyə gətirdi. Arxivlərin tozunu udaraq bugünkü qaçqın-köçkünlük faciəmizin kökünün haralardan qaynaqlandığını araşdırdı, kitabları vasitəsilə bu acı həqiqətləri oxucularına çatdırdı. 2024-cü ilin 31 dekabrında Bakı şəhərində haqq dünyasına qovuşan vaxtlara kimi yazdı-yaratdı. 43 kitab ortaya qoydu.

İnsan ömrü xatirələrdən ibarətdir. Bu gün onun fiziki yoxluğu nə qədər ağırlı-acılı olsa da, onun yaddaşda qoyduğu əsərləri və xatirələrdə özünə yaşarlıq qazandırması da onu tanıyanlar və yaxınlar üçün o dərəcədə təsəlliverici xarakter daşıyır. Əlisahib İsrafilzadə ömrü həmin xatirələrin işığında yaşayıb.

Yadımdan çıxmaz. 2008-ci ildə "Təknur" nəşriyyatında mənim redaktorluğumla onun nəsr əsərlərindən ibarət seçmə əsərlər toplusu olan "Boz adam" kitabını nəşr etdirdik. Kitabın ön söz kimi yığcam, bir səhifəlik "Redaktordan" sözü yazdım:

"Mən Əlisahib müəllimin əsərlərindən demək olar, hamısını birər-birər gözəndən keçirib seçmələdim, bu topluya daxil etdim. Təkcə bunlarla kifayətlənmədim, həm də yəndən nəşr zamanı müəyyən korrektur və redaktə məsələlərinə də diqqət yetirdim. Eyni zamanda riyaziyyat müəllimi kimi, müəllimin bədi təfəkkürü qarşısında bir daha heyran qaldım. Mənim birinci sifə gedəkən məktəbin direktoru və riyaziyyat müəllimi olaraq yaddaşıma həkk olunmuş Əlisahib İsrafilzadəni daha sonralar rəyonumuzun fəal ictimaiyyətcisi və gənc yaşlarından nüfuzlu mövqə sahibi kimi, bir müddir kimi tanıdım. Və daha sonralar isə... Daha doğrusu, bu günə özünün altmış illik ömür yolunun sənət raportunu verən xalq ruhunun yaşadıcısı - yazıçı kimi tanıdım. Özü də Əroğul adının daşıyıcısı olan yazıçı kimi.

Mən yuxarıda Əlisahib müəllimi əvvəlcə İsrafilzadə, axırda isə Əroğul kimi təsadüfən təqdim etmədim. Bəli, onu Əlisahib İsrafilzadə kimi vəzifədə tanıdığım kimi, Əroğul kimi də ədəbi aləmdə tanıdım.

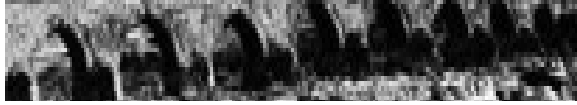
Bu, nəyə bənzəyir? "Kitabi Dədə Qorqud"-dan da bəlidir ki, igidlər böyüyüb müəyyən yaş həddinə yetdikdən sonra göstərdikləri hünərə görə ad qazanardılar. O vaxt-tacın adsız qalardılar. Bu mənada Əlisahib müəllim yarıradıcılıq akkordu olaraq özünə Əroğul adı qazandı. Bu ad onun yazıçı vətəndaş pasportudur. Şübhəsiz ki, mən gələcəkdə onun bədii irsi ilə bağlı ayrıca geniş təhlil aparıb fikirlərimi oxucularımızla bölüşəcəyəm.

Hələlikse xalqımızın ər oğlu olan ədəbiyyatımızın Əroğulunun əsərləri haqqında geniş söhbət açmaqdan ötə keçirəm. Qoy bu barədə deyəcəklərimi istəklil oxucular külliyyəti oxuduqdan sonra ürəklərindən nə keçirəcəklərsə, hansı qiyməti verəcəklərsə, onda məni də özlərinə həmfikir saysınlar, deyəcəkləri sözləri mənim də piçiltirəm kimi qəbul etsinlər".

Bu səpkidə yazdığım ön sözü gözdən keçirib, bir daha fikrə dalıram. Yuxarıda qeyd etdiyim fikirlərə qayıdaram. Bəli, Əlisahib Qiyas oğlu İsrafilzadə məcburi köçkünlük zamanında özünə yenidən taxt qura bildi. Bu taxt-tac onun ikinci bir mənəvi ömür hesab etdiyim və özünə Əroğul adı ilə yazdığı - yaratdığı kitabları ilə qurduğu yazıçılıq taxtıdır. Əlisahib İsrafilzadə kimi xanimanı, yurdu-yuvası dağıdılıb tarac edilmiş bir insan Əlisahib Əroğul kimi özünə əbədi (yaşar) bir yazıçılıq taxtı-səltənəti qurdu. Bir insan kimi də, yazıçı kimi də onun ürəklərdə qoyduğu işıqlı xatirəsi həmişə yaşayacaqdır.

Həyat yoldaşı Cəmilə müəlliməyə, oğlanları Taleh, Vüqar və İxtiyara başsağlığı verib, məzarını nurlan dolsun deyirik!

Şakir ALBALIYEV,
filologiya elmləri namizədi

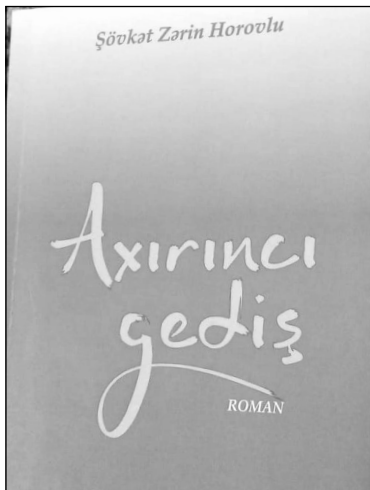
"AXIRINCI GEDİŞ" - AYRILIQ FACİƏSİ

Yaradıcılığa şeirlə başlayıb sonradan nəsrə keçən - hekayə, povest, romanlar yazan yazıçılarımız çoxdur. Özü də maraqlı və həm də yaxşı cəhət odur ki, şeirdən başlayıb nəsrə yaradıcılığını davam etdirən sənətkarlarımızın əsərləri oxucunun maraq dairəsini özünə daha yaxşı çəkə bilir. Başqa sözlə, onların nəsr yaradıcılığı elə bil ki, poeziyanın əlvan poetik dili ilə cillənib-qovuşmuş olduğundan, əsərin dili, təhkiyəsi oxucu üçün daha şirin ovqatla oxunur.

O başqa məsələdir ki, əsl şair də, əsl yazıçı (nasir) də öz yaradıcılıq üslubu və yolu ilə oxucu dünyasında böyük sevgi qazanırlar. Şair və yazıçıların bədii təfəkkür dünyaları arasında kəskin sərhədlər qoymaq olmaz. Hər iki cür sənətkar bədii təxəyyülün, bədii təsvir və ifadə vasitələrinin, bir sözlə, bədii təfəkkürün qüdrəti hesabına yazarlıq mərtəbəsinə yüksəlir. Bədii təfəkkürü zəif olan (və ya sərt ifadə eləsək, bədii təfəkkürdən məhrum olan!) bir qrup qələm sahibinin cılız cızma-qaraları isə təcridən oxucu səhnəsindən (geniş mənada ədəbiyyat səhnəsindən!) silinib gedəcəkdir.

Şairə, yazıçı Şövkət Zərin Horovlu da yaradıcılığa şeirlə başlayıb. Daha doğrusu, mən son zamanlara kimi onu şeirləri ilə tanıyırdım. Lakin onun əsərinin sonunda "Kabil, 1978 aprel - 2021 avqust" tarixlərini yazdığı "Axırncı gediş" ("Apostrof - A", 2023) adlı romanını oxuduqda, heyfşiləndim ki, belə gözəl sənədli romanı qələmə almaqda niyə müəllif bu qədər gecikib?!.. Düzdür, sənədli əsəri, xüsusən də irihəcmli nəsr janrı olan romanı bir yerə "yığib-yığışdırmaq" çox da asan məsələ deyil, uzun zaman və axtarış tələb edən

yaradıcılıq hadisəsidir. Ancaq burası da var ki, mən bildiyim dərəcədə bu romanda baş verənlərin

müəyyən qismini Şövkət xanım həyat yoldaşı mərhum professor Hüseyn müəllimlə birgə Əfqanıstanda yaşayıb-ışləyərkən ya müşahidə edib, ya da şahidlərin danışığından eşidib. Bir tərəfdən də düşünürəm ki, belə tarixi hadisələrlə zəngin olan bir əsərin də hardasa bir müddət gec yazıya alınmasının müsbət tərəfləri də olur. Belə ki, mövzu sənətkarın başında tam püxtələşib-yetişir və üstəlik də yazıçının yaradıcılığının kamillik yaşında - mükəmməllik mərhələsində qələmə alınması özü də əsərin tam dolğun şəkildə araya-ərsəyə gəlməsinə təminat verir. Bu baxımdan "Axırncı gediş" romanı müəllifin tam yetkin qələminin məhsulu kimi dəyərlidir. Ancaq belə vacib bir mövzunun "gecikdirilməsi" - gec yazıya alınması da yazıçının həyatı baxımdan riskli məsələdir, amma yenə də şükür ki, Uca Tanrı yaşamaq möhlətini və

yazıb-yarada bilmək gücünü Şövkət Zərin Horovludan əsirgəmədi. Çünki belə sənədli əsərlərin yazıya alınması və ədəbiyyat tarixinə düşməsi özü də bir savab işdir. Romanda cərəyan edən hadisələri yazının yaddaşında əbədiləşdirmək vətən fədailərinin ömrünü əbədiləşdirməyə xidmətdir.

Romanın annotasiyasında yazılanlara diqqət yetirməklə nəyə işarə etdiyim anlaşılar: "Əsərdə rus-fars xəyanəti ilə öz yurdlarından didərgin düşən soydaşlarımızın qaçqın-köçkün həyatlarının tarixi köklərindən bəhs olunur. Hadisələr müəllifin gözü qarşısında cərəyan edir və tarixi köklərə söykənir.

1905-11-ci illərdə Səttarxan məşrutə inqilabının süqutundan sonra mərkəzi Rəşt şəhəri olan Gilan "Cəngəllilər" (meşə adamları) hərəkatı vüsət alır. Səttarxançılar İranın şimal vilayətində "İttihad İslam" (İslam birliyi) adı altında mübarizəyə qalxırlar. Təəssüf ki, İran-rus sövdələşməsinin qurbanı olurlar. Azadlıq almaq üçün rus fitnəsilə Antanta qoşunlarının qarşısını alırlar. Nəticədə özündən əvvəlki kimi Gilan hərəkatı da süqut eləyir. Mirzə Kuçuk xan və həmkarı Ehsanulla xan həlak olurlar. Əbdülqədir xan isə öz ailəsini irtica əlindən qurtarmaq üçün Əfqanıstan torpağına üz tutur.

Romanda feodal Əfqanıstanında adı insan hüquqlarından məhrum olan qadınlar kimi Səriyyə, Şiringül, Xumnara da ətalətin, hüquqsuzluğun qurbanı olurlar.

Rusların Gəncəni işğalından sonra torpaqlarının alınib ermənilərə verilməsinə dözə bilməyən Alməmməd xan rus zabiti öldürüb oğlu, nəvəsi ilə Əfqanıstana köçür. Hər birinin faciəli həyatı romanda ağırlıq bir dillə təsvir edilir. Romanı oxumaqla dedə-babalarımızın qaçqın-köçkünlüyünün tarixi köklərini öyrənməyi oxucuların ixtiyarına veririk".

Bu yığcam tanıtma əsərin əsas məzmunu və qayəsini bəri başdan anladır.

(Ardı var)

Şakir ALBALIYEV

YALANÇI ÇƏRŞƏNBƏ - DOĞRUÇU ÇƏRŞƏNBƏLƏRƏ ZƏMİN

1960-1970-ci illərdəki tədqiqatlarla üçü yalançı, dördü doğruçu olmaqla əvvəllər yeddi çərşənbənin keçirildiyini göstəriblər. Bu gün ənənəvi olaraq dörd doğruçu çərşənbə - su, od, yel və torpaq çərşənbələri qeyd olunur. Sonuncu ilaxır çərşənbə isə digər özündən əvvəlki üç çərşənbəyə nisbətən daha böyük coşqu ilə və geniş miqyasda bayram edilir. Görünür ki, bunun əsas səbəbi həm də özündən qabaq gələn çərşənbələrin də müəyyən mənada "əvəzini çıxmaq", onların hamısının bayram coşqusunu özündə cəmləşdirib ümumiləşdirmək kimi missiyanı öz üzərinə götürməklə əlaqəlidir. Çünki ilaxır çərşənbə bir il ərzində keçiriləcək bütün "çərşənbə əhvalatlarına" - çərşənbə şənliklərinə yekunlaşdırıcı akkordunu vurmuş olur.

Xalqın adət-ənənələrinin, bayramlarının, inanclarının, bir sözlə, folklorunun qorunduğu ən mühafizəkar bölgələrdən beynəlmillətçi şəhər həyatından, mərkəzi dairələrdən çox-çox uzaq olan yerlərdir. Belə bölgələrdən biri də Zəngəzur, Qarabağ ərazisidir. Qərbi Zəngəzurda, Qarakilə rayonunda, Şərqi Zəngəzurda, Cəbrayıl rayonunda və ətraf yerlərdə məcburi köçkünlük və qaçqınlıq dönməndən əvvəllərdə - yeni 1988-ci-1993-cü illərə qədər yalançı çərşənbə adı altında keçirilən bir bayram əhval-ruhiyyəsinin şahidi olmuşam. Erməni vandalizmi, qəddarlığı əhəlimizi doğma yurdlarından deportasiya etməklə, həmçinin işğalçılıq planlarını yerinə yetirməklə həm də xalqımızın bayram adət-ənənələrinin sıradan çıxarılıb unudurulmasına rəvac verdi. Ona görə də bu günkü gənc nəsil bir çox adət-ənənələrimizlə yanaşı, bayramlarımızı da indi ancaq özündən əvvəlki nəsillərin dilindən, yaddaşından eşitməklə kifayətlənəni olur. Çünki məskunlaşdıqları şəhər mühiti də bir tərəfdən bu bayramların (Xıdır Nəbi, Yalançı çərşənbə və s.) keçirilməsi üçün əlverişli təbii-coğrafi şəraiti vermir.

Yuxarıda qeyd etdiyim ki, tədqiqatlarla üç yalançı çərşənbədən

bəhs olunur. Deməli, zaman-zaman tarixin gəc gərdişi bu ənənələri də unudurmuş, beləcə yalançı çərşənbələr tarixin arxivinə gömmüşdür. Lakin həmin yalançı çərşənbələrin sonuncusu öz izini 1993-cü ilə kimi Cəbrayıl rayonu və onun kəndlərində qoruyub saxlamışdır. Əlbəttə, adından da göründüyü kimi, çərşənbə sözünün əvvəlinə əlavə olunmuş "yalançı" epiteti bu bayramın əsil bayram yox, "yalançı" olduğunu göstərir. Lakin bunun da öz rəmzi-metforik mənası olub. Yalançı çərşənbə dörd doğruçu çərşənbədən əvvəl gəlir və doğruçu çərşənbələrdə olduğu kimi böyük bayram coşqusunu da keçirilmir, yeni hər kəs öz qapısında öləzik, yəni zəif bir ocaq qalayır, şən əhval-ruhiyyə ilə o tonqalın başına cəm olub, yalançı çərşənbənin yüngülvari şənliyi kimi müəyyən zaman intervallında özlərində şən əhval-ruhiyyə yaradırdılar. Bununla sanki kiçik çilləyə bir acıq vermiş kimi olurdular və davranışları ilə müsbət emosiyaya köklənərək növbəti həftədə doğruçu çərşənbələrin gəlişinə özlərini kökləyirdilər. Bununla sanki ilaxır çərşənbələrin başlanğıcına bir işarə vurur, qışın sərt kiçik çilləsinə gülüşləri, şən davranışları ilə acıq verir, meydan oxuyardılar.

Bu yalançı çərşənbə özlüyündə həm də vaxtilə özündən əvvəl mövcud olmuş iki yalançı çərşənbənin də ümumiləşmiş formasını özündə təcəssüm etdirirdi. Necə ki, ilaxır çərşənbə özündən əvvəlki üç doğruçu çərşənbənin də bayram coşqusunu təmərküləşdirib öz bətnində - öz simasında təcəssüm etdirməklə daha böyük təntənə ilə bayram edilir, elə o sayaq da Zəngəzur - Qarabağ bölgəsində mövcud olmuş Yalançı çərşənbə bayramı iki yalançı çərşənbənin də əlamətlərini öz üstünə götürüb, bunu əvəz edirdi. Yalançı çərşənbə prinsipce birinin birisinə yalançı hərəkət-zorba gəlməsi təmsalında olub, əslində hərəkət-zorbaya zəmin hazırlamaq məqsədi daşdığı kimi, doğruçu çərşənbələrin də gəlişinə bir növ zəmin hazırlayır.

AzərTac 18 fevral 2025

Şakir ALBALIYEV

Cəbrayıl RİH, YAP rayon təşkilatı və "Xudafərin" qəzeti

İsrafilzadə Əlisahib (Əroğlu) Qiyas oğlu, Şükürov Əvəz Əli oğlu, Hüseynov Cəlil Kərim oğlu, İsmayılov Zahid İbrahim oğlu, Məmmədov Famil Əhməd oğlu və Həşimov Vəysəl Əli oğlunun vəfatlarından kədərləndiklərini bildirir və ailə üzvlərinə dərin hüznə başsağlığı verir.

Allah rəhmət eləsin!

Şakir ALBALIYEV

"Nuş olsun!" ifadəsinin paralelləri

Kimsə yemək üstə gəlib çıxırsa, ona sabitləşmiş deyim forması ilə zarafatla "qaynanası çox istəyir" deyirlər. Eyni zamanda yemək yeyənlərə isə hörmət əlaməti kimi "nuş olsun!" deyirik, "nuşanlıqla yeyəsiniz" formasında bir alqış - deyimimiz də var.

Göyçə mahalından olan soydaşlarımız "nuş olsun!" ifadəsi əvəzinə "iştahlı olasan", "iştahlı olasınız" deyim - qəlibini işlədirirlər.

Lakin "nuş olsun" və onun ekvivalenti olaraq bölgələrdə işlədilən "iştahlı olasan" deyimimizin daha eskilərdən gələn və milli ifadəmiz olan, təəssüf ki, unudulmaq üzrə olan ifadə qəlibimiz var. Bu - "canına aş olsun" ifadəsidir. Buna müqabil el arasında işlənən "filankəsin aşı - suyu halaldır" deyimimiz də var. Bəzən birisi həddini aşan-

da, qəzəblənib onun barəsində "aşını-suyunu verəcəm" deyirik. Yəni cavabını layiqincə verəcəm. "Aş" yemək mənasındadır. Filankəsin "aşını-suyunu vermək" məcazi olaraq "yeməyini-icməyini vermək" anlamına gəlir. Yəni kimsəninə payını - yemək payını, su içmək payını vermək ifadəsi həmin məqamda rəmzi mənada işlənir. Belə ki, haqsızlıq edən "haqqını" vermək, "yediyi qələti!" (ələdiy səhvi) onun özünə "yedirecəyəm" - yeni nəyə layiqdirsə, onu da "yeyəcək"dir - "içəcəkdir". Saatlı zonasında bəzən bu ifadənin sinonim variantı olaraq "deməsin, yeməsin" ifadə-qəlibini işlədirirlər. Bu da "demək" - nahaq söz demək sözünün cavabı olaraq "yemək" ifadəsi ilə metaforik olaraq əvəzlənir. Bəzən səhv edən kəsə heyvani şəkildə münasibətin ifadəsi ola-

raq onun "aşını suyunu verəcəm" yox, "otunu - suyunu verəcəm" deyirlər. Göründüyü kimi, "aş" insan yeməyini bildiren sözün ekvivalenti kimi burada "ot" - heyvan yeməyinin (yeməyinin) adı ilə qəsdən acıqca əvəzlənmişdir.

Müxtəsər olaraq bir daha qeyd edim ki, "nuş olsun!", "iştahlı olasan" ifadələrinin daha milli deyim şəkli "canına aş olsun" formasında olmuşdur. Buna müvafiq bəzən yeyilən yemək müqabilində "halalın olsun", "halal-xoşun olsun" cümlələri də mövcuddur ki, bu da "filankəsin aşı-suyu halaldır" ifadəsində vurğulanan "yeməyini-suyunu, başqa sözlə, gün-güzəranını, qazancınınin halal" olmasına işarədir. "Halalın - halal xoşun olsun" deyimi də bu məntiqdən qaynaqlanır.

Şakir ALBALIYEV

Baş redaktor:

Şakir Əlif oğlu
ALBALIYEV

Qəzet Ədliyyə Nazirliyində qeydə alınıb.
CIF 1209641
H/h:55233080000
kod: 200123
VÖEN: 9900003611
SWIFT kod: AIBAZ2X
M/h: AZ37NABZ0135010000000001944
Benefisiarın hesabı: AZ27IIB410100C9443130139112
VÖEN: 8200035441
Ünvan: AZ 1073, Bakı şəh.,
Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə
"Azərbaycan" nəşriyyatı.
Telefon: (051) 441-15-82

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Materiallardakı faktların doğruluğuna müəlliflər cavabdehdir.

Əlyazmalar geri qaytarılmır.

Qəzet "Xudafərin" qəzetinin kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib və "Azərbaycan" nəşriyyatında çap edilib.
albalievshakir@gmail.com
albalievshakir@rambler.ru
Sifariş №: 419
Tiraj: 2000